

Cestovní zpráva ze zahraniční služební cesty

Název zahraniční akce:	Workshop IMPEL Project 2025-27 (VI/01), Invasive Alien Species (IAS) and NIRAM
Pořadatel:	Comissão de Coordenação e Desenvolvimento Regional do Alentejo, I.P, Av. Eng. Arantes e Oliveira, 193 7004-514 Évora, Portugal
Účastník:	Mgr. Jana Urbanová, ČIŽP, OI Praha, OOPL
Místo konání:	Évora, Portugalsko
Termín konání:	1. – 3. 7. 2025

Anotace:

Ve dnech 1. – 3. 7. 2025 se v portugalské Évoře konal workshop pracovní skupiny WG1 Expertního týmu IMPEL Ochrana přírody, který zahrnoval jednání, terénní inspekci na lokalitě Lagoa do Santo André a Lagoa da Sancha a následné vyhodnocení nástroje NIRAM a dotazníkového šetření.

Podrobný popis průběhu a výsledků cesty:

Program workshopu byl zahájen dne 1. 7. 2025 představením všech přítomných, mezi kterými bylo, kromě členů pracovní skupiny projektu, též šest pracovníků z hostující organizace CCDD. Dále se představily dvě nové kolegyně z Estonska. Online se připojili také dva účastníci z Chorvatska. V průběhu dne byly realizovány následující příspěvky:

1) Prezentace vedoucí pracovní skupiny o aktuálním stavu projektu „IAS a NIRAM“

Projektová vedoucí ve svém příspěvku zmínila Report o implementaci a vymáhání nařízení Nařízení EU č. 1143/2014 o prevenci a regulaci zavlékání či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů (dále jen „Nařízení“) v členských státech publikovaný v roce 2021 Evropskou komisí, který obsahoval i informace o zjištěných nedostacích (nedostatečná vědomostní základna, nedostatečný monitorovací systém či oficiální struktura kontrol, např. v některých členských státech stále nebyly schváleny tzv. akční plány). Dále uvedla, že Nařízení je velmi komplexní, dotýká se a zahrnuje/pověřuje mnoho různých orgánů, zásadní by měla být včasná detekce invazivních nepůvodních druhů (dále jen „IAS“) a okamžitá reakce a dodala, že za důležité je považováno provádění pravidelných kontrol. Uvedla, že byl zpracován očekávaný výstup z projektu a zjištění se týkají identifikace LIFE/interreg projektů, metody eradikace IAS, nástrojů pro kontrolní seznamy, možností vzdělávacích metod nebo systému plánování. Představila také nástroj NIRAM aktualizovaný o kritérium o invazních druzích a zmínila Report o dosavadních výsledcích činnosti projektu zpracovaný koncem roku 2024. Nastínila plány pracovní skupiny v rámci aktuální periody projektu (2025 – 2027) - další workshopy a společné inspekce s aktivním využitím plánovacího nástroje NIRAM a sdílením

vhodných metod eradikace IAS. Závěrem také poděkovala všem účastníkům zapojeným do dotazníku (15 otázek), díky kterému bylo získáno celkem 38 odpovědí z 16 různých zemí.

2) Prezentace organizace ICNF portugalských kolegů

Autoři v prezentaci informovali celkem o 337 invazních druzích identifikovaných v Portugalsku (včetně 88 z evropského seznamu), z toho 107 invazních druhů na Madeiře. Zmínili také, že se mnoha IAS importovaným do Portugalska bohužel často daří etablovat - mění své chování a rychle se přizpůsobí místním podmínkám. Podle jejich názoru největší problémy vznikají během časové prodlevy, než se nový nebezpečný druh dostane na seznam IAS Nařízení a než na něj mohou být uplatňovány právní regulace (do té doby není snadné s druhem „bojovat“). Dále zmínili, že byl vyvinut registrační systém na IAS, systém vydávání povolení k IAS, bylo odstartováno sedm národních akčních plánů, speciální národní program pro lesní druhy IAS umožňující provádět inspekce několika různým organizacím (regionální orgány, celníci, veterinární organizace atd.). Vydávat povolení (permity) a ukládat pokuty ovšem může pouze ICNF. Informovali také o zřízení „alert network“ pro sdílení monitorovacích dat či o „SIVEEI online platform“ – národním monitorovacím systému. Uvedli, že organizace ICNF oprávněná k vydávání licencí pro invazní a exotické druhy vydá licenci s platností na 3 roky s tím, že žadatelé musí prokázat, že mají vhodné podmínky pro jednotlivé druhy, musí umožnit kontroly, označovat všechny exempláře a zajistit provedení „priority routes of propagation and introduction into nature“ analýzy (ke všem 11 aktuálně určeným/popsaným jsou informace dostupné na internetových stránkách organizace, včetně prováděcího manuálu). Prezentující závěrem uvedli, že práce na eradikaci invazních druhů probíhají již od roku 1999.

3) Prezentace o CARDIMED projektu, podpůrném nástroji pro management a zacházení s IAS, nositel projektu je University of Évora

Účastníci setkání byli informováni, že od roku 2023 běží projekt v délce trvání 4,5 roku, do kterého je zapojeno 50 partnerů ze 14 evropských zemí. Projekt se opírá o satelitní data a podporuje zapojení veřejnosti. V rámci projektu jsou vytvářeny vývojové plány adaptace na klimatickou změnu. Celkem bylo zřízeno 9 demonstračních lokalit v mediteránních oblastech. Za jednu z klíčových lokalit bylo označeno Alentejo, nejteplejší a nejsušší region na pevninském Portugalsku, který současně čelí extrémním deštům a tzv. rychlým srážkám. V oblasti funguje intenzivní zavlažovací systém založený na přehradách a krajina zde byla přeměněna intenzivním zemědělstvím. Dále sdělili, že v rámci projektu jsou prováděny ekologické revitalizace – obnova toků, výsadba stromů, sběr semen pro obnovu aj. Jako příklad byla uvedena oblast toku Caridade, kde nejprve proběhla analýza území a následně byl navržen plán obnovy. Dále je projekt zaměřen na IAS a zabývá se otázkou, zda je vhodná totální eradikace, nebo spíše kontrola. Ukázalo se, že eradikace není řešením. Byly představeny tři hlavní typy kontrolních opatření: chemická, mechanická (fyzikální; např. vytrhávání, odkornění v případě druhu *Acacia dealbata*, kosení) a biologická. Byl vyzkoušen také kontrolovaný management ohněm a ruční vytrhávání, které se ukázalo jako velmi pracné. U druhů *Arundo donax* a *Arundo micrantha*, jejichž odstranění je velmi obtížné, byla testována metoda zakrytí prorostlých ploch černou folií (fyzická bariéra), případně mulčování – ponechání biomasy na místě a její zakrytí polyethylenovou fólií. Tato metoda se ukázala jako jedna z nejúčinnějších, přičemž bylo zdůrazněno, že je nutné ji opakovat alespoň po dvě následující jara. Ve Španělsku na tento typ opatření již proběhl projekt financovaný z programu LIFE. Na závěr prezentace

zazněl také zajímavý komentář od strážce přírody, že s regulací invazních druhů může pomoci pastva koz. Upozornil však současně na nutnost ochrany vzácných druhů před okusem.

4) Informace k plánované terénní inspekci na lokalitu NATURA 2000 „Comporta / Galé“ (PTCON0034)

Jednalo se o prezentaci místní strážce přírody a video o lokalitách „Lagoa do Santo Andre“ a „Lagoa da Sancha“, Monte do Paio (Národní centrum pro vzdělání o životním prostředí a ochraně přírody).

5) Prezentace o biologické kontrole *Acacia longifolia*

Prezentace přinesla následující informace: druh se šíří po pobřeží, je téměř všude, představuje hrozbu vzácným druhům i lokalitám NATURA 2000. Pro korigování šíření se používá *Trichilogaster a.* (malá vosička, parazit na *Acacia l.*), která inhibuje tvorbu květů. Do sledované rezervace byla tato vosička, za stálého monitorování, poprvé vypuštěna v roce 2017, poté bylo v rámci několika následujících let pokračováno s vypouštěním dalších skupin s tím, že se počty vypouštěných jedinců zvětšovaly (nejdříve 46 jedinců, naposledy v roce 2021 celkem 2960 jedinců). Zjištění ukázala, že se invazivní druh přestal vyskytovat plošně a že biologická kontrola pomáhá. V plánu je pokračovat v opatřeních a monitoringu a zároveň zahájit přípravu biologických kontrol pro další druhy, například pro sedm různých druhů akácií, které se v dané lokalitě vyskytují. Tento způsob kontroly rostliny přímo nelikviduje, ale činitel je stresuje a omezuje jejich šíření.

6) Prezentace CCDD o kontrole NIRAM provedené na lokalitě Monfurado site

Prezentace představila lokalitu o rozloze 5 000 ha ve velmi dobrém stavu (vysoká biodiverzita, funkční ekologický koridor), se zastoupením charakteristických společenstev montada s korkovými a cesmínovými duby, pobřežní galerií a mediteránními křovinami, pro jejíž vyhodnocení si sledovatelé vybrali 7 kritérií z původního nástroje NIRAM rozšířená o svá vlastní kritéria.

7) Příspěvek „Od prevence k biologické kontrole“

Zástupci týmu výzkumníků z Centra pro funkční ekologii představili studované druhy *Acacia*, *Cortadeira* a *Pontederia* a platformu „invasoras.pt“ pro zapojení veřejnosti. Uvedli, že dle jejich názoru, je nejtěžší naučit jednotlivce identifikovat konkrétní druhy (např. pomocí terénních klíčů či vzorů). Zmínili také projekt „citizen science – inaturalist“ s 87 tisíci pozorování, příspěvky k „early detection“, dále např. projekty „STOP Cortadeira“ a „STOP Pennisetum“ týkající se dvou velmi rozšířených druhů, zejm. kolem pobřeží, a snažící se zabránit jejich šíření dále do vnitrozemí, a v neposlední řadě také spolupráci s partnery.

Dne 2. 7. 2025 proběhla celodenní terénní inspekce na lokalitě Lagoa do Santo André a Lagoa da Sancha.

Dne 3. 7. 2025 provedla skupina finální vyhodnocení navštívené lokality pomocí NIRAM analýzy. Na základě provedené inspekce byly změněny některé parametry zadané před uskutečněním inspekce na místě. S ohledem na výsledky kontroly byla stanovena nutnost

opakování kontroly každých 72 měsíců. Následně byla skupina seznámena s průběžnými výsledky a vyhodnocením výše uvedeného dotazníkového šetření z května 2025.

Cestovní zpráva předložena dne: 7. 7. 2025

Zpracoval: Mgr. Jana Urbanová, OI Praha, OOPL

Schválil: Ing. Michal Herink, vedoucí oddělení ochrany přírody a lesa OI Praha